

1

సదా బాలుడు సదా భానుడు - శ్రీశ్రీ

ఇందులో....

యోగ్యతాపత్రం

- చలం

మహాకవి

- రొగి శాస్త్రి

నామాలు

- శ్రీశ్రీ

సింగింగ్ డి పామెట్రి ఆఫ్ రీపుల్ - జాన్ మిర్డాన్

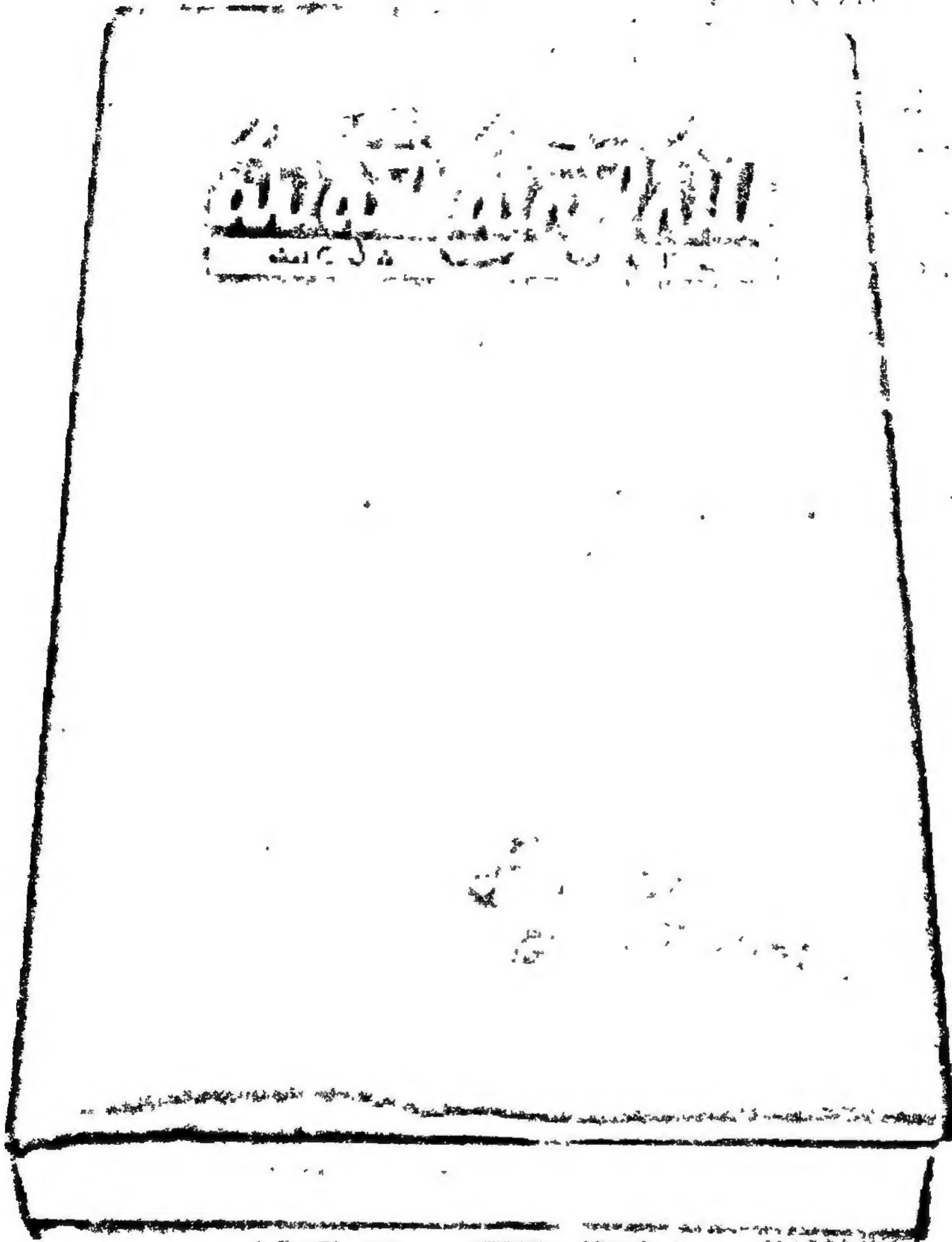
శ్రీశ్రీ శతజయంతి

40 ఏళ్ళ విరసం

విరసం 225 రోజు మహాసభలు సందర్భంగా...

విప్లవ రచయితల సంఘం
విశాఖ యూనిట్

మహాప్రస్థానం సాక్షాత్తుడైన ప్రభుత్వం - 1950

యోగ్యత పత్రం

3

ఇది మహాప్రస్థానం సంగతి కాదు. ఇదంతా మేల గొలువ. ఇప్పుడేమి కాదు. యి
హేతు తప్పేసి (దేవుళ్ళ మీ సెక్కులు ఉండేంతే సంగతులు ఏమీ లేవు) శ్రీ శ్రీ
అర్థమంతా పంపి. పదంపి ముందుకు. అగాధంలోంచి బైలుదేరే స్థూల అయి మొహానకాస్తే,
ఉక్కిరి బిక్కిరై మహామహోరు చెల్లు గొంగురుమీ నల్లిన కాళ్ళకింద భూమి దొలుచుకుపోతో
వుంటే, ఆ మేమే నయమని వెనక్కి పరిగెత్త మోస్తారు.

ఏన కలికానికి ముందుమాట వ్రాయమని శ్రీ శ్రీ అడిగితే, కలికానికి మాచరాళ్ళు
ఏన దగ్గర లేనట్లు. మేల. 'మాచరాళ్ళు అనుభవించి, పురరించ'మన్నాడు శ్రీ శ్రీ.

మేల మాచరా, మాచరా. కాని శ్రీ శ్రీ ని వరగడు. దుక్కిలేనాథానాథి ఒక
ఉదయం వచ్చి -

"ఇదేమిటి, ఈ మూల పై ని కోసం ఇట్లా మూలుగుతున్నాడు? శ్రీ శ్రీ పద్యం
వెనుకే ప్రసంగం కాదు దుమారమంతా వూపుకుపోతోవుంటే!"

"హృదయం మీది పెంకులు పగిలినావున్నాయి, బైలు విసుగుతున్నాయి. ఇట్లాంటి,
కోట్లమీదకి" అన్నాడు.

అంతవరకు శ్రీ శ్రీ కలికానికి వరకావడం మేలతో క్షయించుగిన విషయం
కాదు. కాని చాలా వాటి క్షయించి మోగి

కలికానికి ముఖ్యంగా మేలగు కలికాకన్యకా మాదే మోగి *Impatience*,
అనుమానం. తల్లిసాందర్యంతో వృత్తిపం సంతోషించుకుంటే కాని, చెప్పేదానికి అర్థం
మేకటం అనివకం అని. కాని నేరసపు కళాచతురులమల్లే అందాన్ని దూరంపించి మాచ
సంతోషించి, విచారించి, తప్పుకోటం మోగికి చాలాకాదు. ఏమీ చెప్పదలచుకున్న సంగతి
ఏనకే స్వేచ్ఛగా వెనక్కున్నా ఏన చాలాగానినాన్న, అర్థ అస్వేచ్ఛనే భందస్సు చేరు వెనకా,
అలంకారం మధ్య, కలిసేపదాల బురజులలోనూ దాచి మోసగించులని మాస్తాడు కలి -
ముఖ్యంగా సహజ సాందర్యం తక్కువైనప్పుడు! సులువుగా, సూటిగా చెప్పేసి, ఇంత
భయనానికి, మౌనానికి, కార్యాలకు, విజయాలకు వ్యవధి నిర్వహించి అని మేల కోర్కె, ఆ పని
పై యి చెయ్యరు, వేరొయకులు చెయ్యరు, కన్నులు చెయ్యరు - ఎంత, శ్రీ శ్రీ తప్ప.
కలికాలోనూ, జీవితంలోనూ *economy of words and thoughts* కేకావడం
వేరొక్కొక్కనూ వేనమైన కాదు. అక్కలోకంలో దొర.

ఏనకే, ప్రసంగానికి సామరస్యం కుదిరిందాకా కలి చేసే అంత, బహిర్ యుద్ధాధిపతి

కవిత్వమునందు చెం. అందువల్లనే దీక్షుల్ని, దేవుల్ని, అధికారుల్ని పూగించి ప్రశ్నించే శ్రీ శ్రీ పద్యాలు అంత అభిమానం చెల్లిస్తాయి. నెత్తురూ, కన్నీళ్ళూ పడిన కొత్త *Tonic* వయోరుచేతోడు శ్రీ శ్రీ యీ వృద్ధ ప్రసంగం.

ప్రదయం నూ కంపిస్తే ఆ కంపనకి మోహం రూపాన్ని యివ్వడం అతనికి తెలుసు, మోహాన్ని కట్టుకొని, యాదెలా, మంటలుగా మార్చడం అతనికి చేసినట్లును. పద్యాలు చదువుకోవడం, ఇవి మోహం కావు, అక్షరాలు కావు - ఉదాహరణ, బోధలు, యుద్ధాలు - అతని ప్రదయంలోంచి విన ప్రదయంలోకి *direct* గా పంపిన ఉత్సాహం, నెత్తురు కాలన అనిపిస్తుంది.

ఎందుకంటే -

కృష్ణాశ్రయి వన బోధని అందరిలోనూ పొలిస్తే శ్రీ శ్రీ అందరి బోధనూ వనలో పొలిస్తాయి.

కృష్ణాశ్రయి బోధ ప్రసంగంకి బోధ. ప్రసంగం బోధ అంతా శ్రీ శ్రీ బోధ.

(2)

శ్రీ శ్రీ కవిత్వము, వాల్ రోబిన్ సంగీతము ఒకటే రకం అంటుంది సాగిస్. ఆ రెంటికీ హద్దులు, అల్లులు లేవు, అప్పుడప్పుడు లక్షణాలనూ, రంగాలనూ మీరి చెరికి ద్రుమమై ఇద్దరూ అరుస్తారు. ఏమీ రసం లేకుండా *flat* గా ఎక్కడికో, ఏమీ చేతకాని వాళ్ళనుల్లో జరిగిపోతారు. కాని ఆ అరుపుల్లో, చీకట్లో మెరుపులు, తోకలు కనపడక ముక్కునే ప్రజల రోద, గొడవల కింద ఎగిరిపోతే సముద్రపు మహిమ గర్భనం, మరగింపు మరగింపు గొంగురుమంటాయి. కంటం వగైరా ఇవ్వకుండా వగైరాయితో మురిగార, దీక్షులేని దీక్షులు ముగవడన, కాకింద నాగిన చేతులు కాళ్ళురిగిన చప్పుడు, నీళ్ళులేక ఎండుమన్న గుడ్డిపోత ఆర్తనాదం వినిపించేస్తారు. ముద్దులన్న వాడెవ్వరూ అతనిది సంగీతమని కాని, ఇతనిది కవిత్వమని కాని కొప్పుకోడు; కొప్పుకోడు లేదు. ఎందుకంటే యీ యిద్దరి *appeal* ముద్దిని, ఇతకాన్ని కళానిబంధనల్ని వింటున్న ఏ అంతరాలానికో వగులుతుంది - ఆ అంతరాలం అనేది వున్నాకాళ్ళకి. కీర్తి మర్యాదల్ని ప్రిగ్గేలతో కొలుచుకుంటే అగచాల్లు పడి కురిక మనుముకి అక్క ఎన్నో మందలు ఇనుపపాకలు కెనక అల్లగి చచ్చి, కొన్నూరితో ఆరిపోతే విలుకు విలుకు మంటో వుంటుంది. అమెరికానాళ్ళకి ఉన్న అర్థంతో న్యూనెస్సుగా వోస్తాయి శ్రీ శ్రీ పద్యాలు. సాంత ఇల్లు, అల్లగారిన భార్య, ప్రతి సంవత్సరం పై క్లాసులోని కెళ్ళ కొడుకు,

bank-account, కొట్టిపోతూ ఆవుతో వృత్తిపడే సంపాదుల వంటకం 'పృథ్వీ'యల మీదనుంచి యీ గోలోలోని ఉద్రేక ఉత్సాహాలు విశాఖపట్నం సముద్రంలో స్వర్ణాభిమీద అలలు విసురుతున్న దౌర్జన్యాలయి. 'కొంటూరిం కేసుకుంబో', పుస్తకాన్ని ముడిచిపెట్టి "దేనికోసం? ఎందుకు? ఏమిటి కావాలంటావా? ఏమిటి ఈ కేదన పాపం?" అని కొంచెం ఆలోచిస్తారేమో!

ఇదే సాధారణంగా కర్నెర్లు తీసుకు సంగతి.

కర్నెల సంగతి కేసు. ఉన్నటు కలిక్టర్ల ఎప్పుడూ ప్రచురిత మవుతుందో అని వెయ్యకన్నులతో కనిపెడుతూ వుంటారు. కనపడ్డదా, అనాటినుంచి అది శ్రద్ధగా ఆ కలిక్టర్లకు సురించే, కలిక్టర్ల సురించే ప్రచారం మొదలు. సారస్వత శాస్త్రముతో ఉచితముతో ఎల్లెన్ గురిగె ఆ కొత్త కలిక్టర్లకు సంభాషణలోకి కేసుకునివచ్చి వ్యక్తి కాల పరిస్థితులను బట్టి చర్చించడము - తమ కార్యాలయం, ఇతర కార్యాలయం, సంగ్రహించబడిన దనడము - విస్తారకారణ మనడము - నిర్ణయమనడము - కలిక్టర్ల సురించే చాలా *righteous indignation* తోనో, జిహ్వతోనో, చాలా సానుభూతి, దయ వున్నట్లు ప్రస్తావించడము వీళ్ళ చెక్కెళ్ళ.

"శ్రీ శ్రీ కలిక్టర్లకు సురించే మీ అభిప్రాయం చెప్పండి" అని కలిక్టర్ అడిగారా, అతను "దానికేం చాలా బాగుంటుంది. నీ బాగా ప్రస్తావించు. నేను అతన్ని కూడా బాగా ఎరుగుదును. నీ అభిప్రాయం ఏమిటంటే -" అన్నాడు, అతను చాలా స్పష్టత ప్రయత్నించుకున్నాడు కలిక్టర్. చిరునవ్వుతో శ్రీ శ్రీ విషయమై మీ కళ్ళతో కారం కొట్టి పోతున్నాడు. పొగడ్తులతో మీ నోవో విషయం కట్టిపోతున్నాడు జిగ్రత్త!

శ్రీ శ్రీ కలిక్టర్లకు *Motive springs* చూపుతాడు ఆ విషయము. తప్పదు.

"అకలికా... కంటిక దరిద్రము అతను - కంటికే వీధులు కలిగి... పాపం" అంటే ప్రపంచపు సరిహద్దుల్ని పూగించాలని ప్రయత్నించే అతని పృథ్వీద్రోణాన్ని *explain* చేస్తాడు.

నిజమా? నిజమైతే శ్రీ శ్రీ "అకలికే" నల్లకాయ అదరిచునే "కలికే" అంటాడు.

ఈ కలిక్టర్ అకలికే ర - గారి యింటకెళ్ళి శ్లోకం బట్టి ఇద్దరు తెచ్చుకుని, భోజనం చేసి ప్రయత్నించి మీద గీతం వ్రాశాడు.

అబద్ధంతో, స్వార్థంతో, వంచనతో, అనుభవ దుష్ట ప్రచారంతో, అన్యశ్లోకంతో దేవమీదనుంచి బతుకుతున్న యీ *Parasite* కలిక్టర్లు శ్రీ శ్రీ ని విమర్శించడానికి సాహసీస్తున్నారు. 'అభివృద్ధికి తగినదాని' అని ఆకాశముంట ఎత్తుగా వుండే అతని వీరుట్లు చూస్తున్నారు.

ప్రపంచంలో ఈనాడు ప్రతిదేశంలోనూ నూతన యుగభ్రాతృత్వం ధర్మయుద్ధం చేసి దీర్ఘులు ఈనాడు పడుతున్న ఘోరమైన అగమ్యులు చూస్తే అనాదిగా కనకం ప్రయత్నించే *dreamers* మీద ఈలోకం వర్ణిస్తున్న కర్కశత్వం, వరించి ఆవేశించి *rotten channels* యానాటి సారస్వత సభాపతులు.

కొము బతికివున్న కాలంలో శాత వాంగ్మయం మీద తరగబడ్డ యా బతికివున్న శాతాలు ఈనాటికీ కొము ముప్పయ్యేళ్ళకింద చేసిన తరుగుబాటు ఇతరుల ఇచ్చుమీద కాఫీ యిచ్చే ముందు *Inspire* ఐ ప్రగుల్కిలు పుకే యా రసకులు, కొము తెచ్చిన సంస్కారమే యింక సారస్వతానికి శాశ్వతావధి అని నిరూపించి, ఉపాంగి తెలుగు ప్రపంచాన్ని శాసనం చెయ్యడానికి మీదికి ఉరికి భగీరథ ప్రవాహాన్ని డోరి రచ్చిచ్చి చెత్తల కట్టలతో ఆశాని ప్రయత్నిస్తున్నారు.

మద్రాసు బస్సుల గోలు మధ్య ఉపాది "శ్రీ శ్రీ ఇప్పుడు క్రొస్తున్న కొత్తకాంత ప్రజలు ఇంకా అలవాటు కాలేదే. ఇంకా యా సక్రియాలిజం తెస్తే అసలు గాభరా పడి చదవడమే మనస్తాతరమో!" అన్నాడు చెం. *man of little faith.*

శ్రీ శ్రీ ఏం జవాబు చెప్పేదో! మానవజాతి ఉద్ధరించడానికి కొత్త మార్గాన్ని కనిపిస్తే ప్రకృతి చరుస్తూ నవ్వాలి. వన క్రాంతి అంగీకారాన్ని శాందేందుకు ఇరవైయేళ్ళ తర్వాత ఇంకా ఆక వదులక కాచుకొనివున్న చెం మానవత్వం మీద శ్రీ శ్రీ కి వున్న గాఢవిశ్వాసాన్ని చూసి కలవరించాలి.

శ్రీ శ్రీ కలికొచ్చి *analyse* చేసి, ముక్కల కింద ఎత్తిచూపి, కలి, మనిషి వైశి, బాల్యం, కలిత్యం, ఘండస్సు, ఎదిరింపు, కొత్తశాకడాయి, శాత *Influences* అందో నాటి శ్రేష్ఠకొచ్చి *explain* చెయ్యడానికి మోకి అధికారమూ, అర్హత లేవు. మోకి విమర్శ చూపడం, కొత్త క్రాంతి శాత ప్రకృతిలో చేర్చి, చెందిన గొప్పతనం లేదని నిరూపించి, సునత సంశయించి, సంవత్సరానికిసారి నిండు భోజనాలుచేసి ఒక షుజన్ సారస్వత, కళా, నాటక, నృత్య, గాన, సినిమా పరిషత్తులలో సభ్యత్వం, ఏమో అదృష్టం అపూర్వంగా కుప్పిరపై జియిండు సైక్లరీకూడా సంశయించేవాడు కాదా!

శ్రీ శ్రీ పుస్తకం కొని తీరికగా చదవండి, పద్యం పదిపాల్లు చదవండి. ఏమీ అర్థం కాలేదా - ఏ యువకుడికో, భిక్షకుడికో, *death-bed present* గా పంపండి. శారెయ్యకండి. అంతకన్నా దాచుకోకండి. తెలుగు కలికొచ్చి ఇంటించి, దీనించి, డోగించి, శాసించి, రక్షించే అపూర్వశక్తి మీచేతులో పుస్తకం, *pass it on.*

పదేళ్ళు ఆగండి, ఈ లోకం ఆస్తిసంపాదించడం, పిల్లల్ని కనడం, ధర్మం తెచ్చడం

కాక చేతికంటే ఇంకా ఏమన్నో విమర్శ అయితే *influence* చేసినది జరిగిపోయే
మళ్ళీ కొత్తకావాలి కొని తే తే పద్యార్థ చదువంటి అపుష్క అర్థమౌతుందేమో.

స్వయంగా చదువంటి. చదివిన తర్వాత తే తే ని మోపిరిపిస్తే స్వయంగా చూడంటి.
ఎరరి అభిప్రాయము అడగకంటి. ముఖ్యంగా కలి అమోఘ-చెప్పినా విసకంటి.

3

కలికాపు కాలం అంతమయింది. నగలు, అపురూపపు కళలు, సూర్యకిరణాల్ని
ఎరగని అందలూ గుస్తున్నట్లే కలికామూ గురించింది. కలికాకి కూడా తన ప్రయోజనం
కావే చెప్పకోకుండానే గురిపెట్టింది. "ఈనాటి కలికామంటే ఏమిటి? ఎందుకు పూడి ఏం
చేస్తోంది?" అని దీక్షించి అడిగే తెలుగు ప్రజలకు తే తే కలికా ప్రవృత్తరం. కొద్ది
రోజుల్లో నేను విశ్రాంతికలుపు ప్రతి ఒక్కరూ తే తే నేపకండు నుంచుని తమ పనికిని
సమర్థించుకోకుండానే గురి కొస్తుంది.

చెప్పకో తగిన ఒక్క కలి మన కృష్ణాశ్రీ ఉన్నత హిమాలయ శిఖరాల్లో కురిసిన
కలికా వర్షం వాడయ్యే, దేవాలయాల ప్రకారం చిరకాల పైనుకాయలలో పురుకుతున్న
సమయన, తన భవిష్యత్తులలో అరరి కాగలు అకాశ మార్గన విహరించుటే,
రక్షించాడు తే తే.

ఎరరించి దంగెరించమో కొళ్ళని క్షమించడం కర్మ

కృష్ణాశ్రీ పద్యాలు చదివి, అర్థం వివేకించి, "ఏది గొప్పతనం చూప"మంటే
చూపకపోయినాను పూర్వం. తే తే అగ్నిపుల్లలోనూ, మిక్కిలిలోనూ కలికా చూపమంటే
చూపకపోయినాను.

అగ్నిపుల్లనంక-ముఖ్యం పుచ్చిన అగ్నిపుల్లనంక చాలాసేపు చూడమంటాను.

మిక్కిలిల్లని-ముఖ్యం తల్లిచచ్చిన దిక్కులేని గజ్జిమిక్కిలి పిల్లని పెంచమంటాను.

మేరేనాలో గాలిలో పోగే (రేడియోలోని రోజులని) *flower-bed* పుష్పకయ్య
కేసి చూస్తున్న నన్ను చూచి, "ఈ పుచ్చలు వాడు పుచ్చలు! ఎక్కడ చూసినా రోడ్డు
ప్రక్కన అంతా ఈ పుచ్చలే" అని నన్ను నిందిస్తున్న విద్రుహికి ఏం జవాబు చెప్పగలిగాను.

"ఏమిటి కంటేన మీద నుంచుని చూస్తున్నావు?"

"సంధ్య కేసి."

"ఎందు అయి?"

అంటే ఏం మాట్లాడగలిగాను?

శాత పదాలు, డిజైన్, వర్ణాలు, అలంకారాలు, ఛందస్సు, ఉపమానాలు, పద్యములు, ఆచారాలు కలిక్తంతోత్ర, జీవితంతోత్ర ఇంక మళ్ళీ తేకుండా నాటి న్నట్టి విరక్తికొట్టెను శ్రీశ్రీ.

"ధ్వంసం చేసి రోడ్డు వేశాను -"

"పదంపి ముందుకు పదంపి తోసుకు -" అంటున్నాను.

కొము వేటికి ఎదిరించలేక ప్రతిదినము లొంగిపోతున్నారో, ఆ నిరంకుశాధికారుల మైత్రీమీద నాలుగు దెబ్బలు కొట్టెను యువకులు చెలమీద చూపే అభిమానం చొందు శ్రీ శ్రీ కి. కొము యింకో నాలుగు దెబ్బలు కొట్టెను శక్తికి తెచ్చుకోమంటున్నాను మనుషుల్ని.

శ్రీ శ్రీ ధ్వంసం చేసిన శాత ఛందస్సుల్లోంచి శాత మూలములు, serenadings మూర్ఖులు, వేదాంతాలు, మత్తులు తోయి - దేశానికి ఉచ్చాహారం కడిగిపోయే యువక పైన్స్కి, నూతన యుగ నిర్మాతలకి background music కింద march- ing band కింద, కొత్తరక్తాన్ని కదను కొక్కించే సంగీతం విసపట్టంతేదా, శ్రీ శ్రీ గీతాల్లో: విసపట్టకపోతే -

"ఎముకలు క్రుచ్చిన, వయస్సు ముచ్చిన పోమరులారా చావండి!"

ప్రపంచం ఎట్లా తాళేదో? మీ కెందుకుతెండి.

"అదృష్టవంతులు మీరు... వచ్చింది విస్తరి మీ జీవితం."

ప్రభుత్వములు, న్యాయస్థానాలు, రక్షకభటు వర్గాలు, చెరసాలలు, ఉరికొయ్యలు, భార కలిక్తం ఇవన్నీ మీ ప్రయత్నములు. యుద్ధాలనించి, ముచ్చికొక్కనించి, విస్తరినించి, అనాథల నించి, అశాంతి నించి, సత్యనించి మిమ్మల్ని కాపాడుకోరు శ్రీశ్రీ.

శ్రీశ్రీ అదృష్టము మీ దేవుడు. మీ డబ్బుకి దాసుడు. మీ నంగి పూజలకి స్వార్థ ప్రార్థనలకి వత్తుడు. దొంగభక్త పరాధీనుడు.

ఇన్ని బంటులు కురుస్తున్నా ఇన్ని మర ఫిరంగులు మోగుతున్నా ఇన్ని చెరసాలలు నిండుతున్నా ఇన్ని విస్తరిలు జరుగుతున్నా ఇంకా విషదం కాదా మీకు - శాత పద్యములు, విశ్వాసాలు, ధర్మాలు అన్నీ నీ మూల నుంచి కురిసిపోతున్నాయని! ఇంక లోభం తేదనీ మీ ఆటలు యింక పాగున!

ఈ విధ్వంసం అనంతరం నీ ప్రపంచ నిర్మాణ కర్తల ఉచ్చాహారతో కంఠం కలిపి తాడుతున్నాను శ్రీ శ్రీ.

నీ తోకంతో అన్యాయాలు, అధికారాలు, విషపులు, ఔషధాలు, యాచకా, ఖైద కలిక్తాలు, శిక్షణలు, scandals తో ఆలోచిస్తూ dream చేస్తున్నాను యి కలి.

మీ అనందంకన్న ఇతరుల జోభ సంకల్పించే మీకు, నరకమంటే అట్లాంటి తోకం.

శ్రీ శ్రీ ఎందుకు నమ్మకాదు?

ఇంకా రొత్త చీకట్లో, లోకం నిద్రలో భయంకర స్వప్నాలు కంటో, వీసంగా పురహించే సమయం ఉపాగమనాన్ని గుర్తించి స్వాగమించే వైకాళికుడు శ్రీ శ్రీ .

దేవుడు, అధికారాలు, శాసనాలు, సామ్రాజ్యాలు, నీతులు, స్వర్గం, మర్త్యం మూలకంబుకుని కులకే మీకు అర్థంకాని బాధ, మరణం, దహనం, అవిశ్వాసం, అశాంతి ఇవన్నీ అర్థంకాక గట్టిగా స్థితిపై ప్రశ్నిస్తున్న యువకుల లక్షకంఠాల్ని ఏకం చేసి పురుకుతున్నాడు శ్రీ శ్రీ .

మీ ఎందుకు తెంపి. పంపిడికలో పలు దూర్తి, భగవంతులు శాశ్వత ఈశ్వరుడమీద ప్రశ్నితాల్లాలు చదువుతూ - ' ' *All is well with the world* ' ' అనుకుంటో నిద్రపోయి.

నిర్భాగ్యులం కొందరం మాకు -

"అన్నీ సమస్యలే, సందేహాలే."

"ఏక, ఏక, ఏక, ఘోషం వినిపిస్తున్నాం! గుండెలు విడిచావున్నాం?"

మీకు కలిత్యం కావాలి?

అరుగో ఆ మూల శాతగోత్రంకేసి మోహాలు కప్పుకొని నగిషీలు చెక్కుతున్నాడు - శాసనంబు, దోహదంబు, దోహదంబు చాత్రకలుపట్టి - ప్రేయసి మెల్లకమ్మలమీద పద్యాలు అల్లుతున్నాడు - రోమాయణాలు, శక్తిపూర్వ, వృద్ధ మునులు వ్రాసి అర్చిస్తున్నాడు, "భారతి"కి వైకృత్యంగా. వాళ్ళలో చేరండి. వాళ్ళ దైర్ఘ్యవచనంను విని మళ్ళీ నిద్రపోయి.

"రొబండుల రెక్కల చప్పుడు వయోధర ప్రపంచ ఘోషం. ధుంధుమని పల్లభ్యమం" విని కమ్మికోగు చూచి వ్రాసే ఈ పుస్తకం తెరవండి.

చెబుకొ, }
17-7-40 }

చెలం

మహాప్రస్థానం విశాఖంధ్ర) ఫిబ్రవరి - 1952

లోకంలో దుఃఖం ఉంది.

అందుచేత, మనం కన్నీటి పాటలు పాడుకొని, జాలి గేయాలు రాసుకొని, అయ్యో అయ్యో కథలు చెప్పుకొని సంతృప్తి పడవచ్చు, అలా చేసినట్లయితే - లోకంలో దుఃఖం ఉండడం వల్లనే సుఖపడ గలిగే వారు మన జోలికిరారు; అడిగి నట్లయితే మన జోలెకూడా నింపుతారు. కాని, ఆ దుఃఖానికి కారణం ఉంది సుమా అని చెప్తే మాత్రం ఆ సుఖ పడేవారు మన గురించి తగు జాగ్రత్తలు తీసుకుంటారు. “ఆ అవ్వే మరణిస్తే” వారు కూడా మనతోపాటు అయ్యో అంటారు ; ఆమెని కాల్చడానికి కావలిస్తే కట్టెలుకొని మనకి దానం చేస్తారు; ఆమె మరణం గురించి మనం నీటిపాటో మేటిగేయమో తేనీటి కథానికో రచిస్తే వారు మనల్ని మెచ్చుకొందికి కూడా వెనుదియ్యరు; మనకి బహుమానా లివ్వడానికి ముందుకూడా వస్తారు.

అయితే -

శ్రీశ్రీ గారి వెరిగాలి ప్రశ్నించినట్లు ఆ అవ్వే మరణిస్తే ‘ఆ పాపం ఎవ్వరిదని’ మనం ప్రశ్నించి నట్లయితే మాత్రం, ఆ సుఖపడే పెద్దలు “వీడెవ్వడోయ్!” అంటారు. మరింక, ఆ దుఃఖానికి కారణం ఉంది, ఈ పెద్దల పాపమే ఆ దుఃఖానికి ముఖ్యకారణం, దీన్ని నిర్మూలించడానికి మార్గం ఒక్కటేసుమా, ఈ దుఃఖాలన్నీ పోవాలంటే, ఆ పాపాలన్నీ నాశనం కావాలిసుమా అని మనం చెప్పినట్లయితే ఆ పెద్దలు “వీడెవ్వడోయ్!” అని ఊరుకోరు, వీణ్ణి తీసుకు పోయి కొట్లో వెయ్యండ్రా” అంటారు. లేకపోతే “వీణ్ణి పట్టుకుపోయి లిక్విడేటు చెయ్యండ్రా” అంటారు. అలా వేయించ గలగడానికి చేయించ గలగడానికి వారికి అన్ని సదుపాయాలూ ఉన్నాయి, అన్ని అధికారాలూ ఉన్నాయి, ఎన్నెన్నో రూపాల్లో ఎందరెందరో నౌకర్లున్నారు. మరింక పాపం అంటారా ? లక్ష పాపాలు కడిగేసుకొందుకి. లక్షమంది దేవుళ్ళున్నారు. లక్షలాది పుణ్యక్షేత్రాలున్నాయి. చేసేవాళ్ళం ‘మనమే’ కావొచ్చు కాని, చేయించేవాడు పరమాత్ముడు కదా! నారు పోసినవాడు నీరు పోసినట్టే, పాపాల్ని చేయించిన వాడు పాపాల్ని క్షమించడా !

మనసు దాచుకొందికి, సర్దిపుచ్చుకొందుకి సవాలక్ష మార్గాలున్నాయి. కూటికోసం కోటి విద్యలున్నట్టు, పుట్టబోయే విప్లవాలకి కట్టి ఉంచిన జెయిళ్ళున్నట్టు, కోటి పాపాల్ని దాచడానికి వారికి శతకోటి సరదాలున్నాయి. రంగు

పూసి మార్చడానికి తీపి తీపి రంగులున్నాయి. ప్రశ్నించిన వారిని పట్టి ఉంచనూ గలరు. పాపాల్ని దాచుకోనూగలరు వారు.

అవసరం వచ్చినపుడు పబ్లిగ్గా జలియన్ వాలా బాగ్ లోలాగ, దక్షిణాఫ్రికాలోలాగ, కాంగోలోలాగ, అల్లప్పుడు తెలంగాణాలోలాగ, అలనాడు మలయాలోలాగ, మొన్న మొన్న ఇండోనేషియాలోలాగా, వారు మనల్ని కొట్లో వేయనూగలరు, కత్తులతోటల్లో వేళ్ళాడ దీయనూ గలరు.

కాని, ప్రశ్నించి, పాపాల ఆరా తీసే శ్రీశ్రీగారి గాలి మామూలు గాలి కాదు. అది వెర్రిగాలి. అది స్వేచ్ఛావాయువు. అది ప్రచండ ప్రభంజనం. కొన్ని చోట్ల కొందరు పెద్దలు దాన్ని కిటికీలుమూసి, తలుపులువేసి, తాళాలు బిగించి ఉంచగలరేమో కాని దాన్ని లొంగదీయలేరు, లిక్విడేటు చెయ్యలేరు. సముద్రంలోంచి నీరు తోడగా తోడగా అది ఆఖరికి నిన్నే ముంచేస్తుంది. దాన్ని ఎన్ని కొట్లలో దాచగలవు నువ్వు ? దాన్ని వేడెక్కించి ఉడుకులెత్తించి ఆవిరిగా మార్చినా అది నీరుగా మారి మళ్ళీ నిన్నే ముంచేస్తుంది.

శ్రీశ్రీగారు కవిత్వంలోనే ప్రభంజనం రేకెత్తించలేదు. ప్రజల్లో కూడా ప్రభంజనం రేకెత్తించేరు. నీ కవిత్వానికి ప్రజకీ సంబంధం లేనపుడు ఆ కవిత్వం ఎన్ని సుళ్ళు తిరిగినప్పటికీ అది నీ టీ కప్పులోనే ఉంటుంది. అందుచేతనే, పెద్దలంతా మన కవిత్వాన్ని రంగురంగుల పింగాణీ కప్పుల్లో తెచ్చి వారికివ్వమంటారు. అది బాగుంటే తాగి మెచ్చుకొంటారు. కావలిస్తే వారింట్లో వంటకవిగా మనల్ని ఉంచుకొంటారు. గంటకి ఓ బియ్యపుగింజ మీద బట్టవిప్పుకున్న ఆడదానిబొమ్మ వేసినట్టు, మనం వారికి దినానికో మంచి పద్యం వండి సువాసనకి సుగంధ ద్రవ్యం కలిపి, కంటికింపుకి మంచి రంగేదో కలిపి కప్పులో కలిపిఇస్తే, అఫ్ కోర్స్ వారవి తాగుతారు.

అయితే శ్రీశ్రీగారు పేదజనుల దీనజనుల ప్రభంజన కవేకాని పెద్దింటివారి వంటకవి కారు. అందువల్లనే పెద్దింటి వారికీ వారి వంటవారికీ శ్రీశ్రీగారంటే అంత మంట.

కాని, మా శ్రీశ్రీ మహాకవి మీ పెద్దింటివారి కోపతాపాలకి గాని మీ వంటింటి మంటలకి కాని బెదరడు, జడియడు, వెనుకాడడు. కొండలా నిలబడతాడు, పిడుగులా మాట్లాడతాడు, ప్రళయంలా అరుస్తాడు, మెరుపులాంటి - గేయాలా? వచనాలా? లేక, వచనగేయాలా ? - ఏవయితే అవి మెరుపుల్లా మీమీదికి విసిరేస్తాడు. అవి మీ మీదికి పిడుగుల్లా పడ్తాయి. ఇంకా పడతాయి. అప్పుడు రుషి మంత్రాలకి రాక్షసులు చచ్చిపోయినట్టు

మీరు చచ్చిపోతారు. కాదు, రుషి మంత్రం పనిచెయ్య లేదనుకోండి. అప్పుడు గడ్డంగొరిగించుకొని రుషిగారు ఊరుకోరు. ఊళ్ళోకివెళ్ళి ఏ రామలక్ష్మణుల్లో రేకెత్తించి లేపుకొచ్చి రాక్షసుడి మీదికి పంపిస్తారు.

అక్కడే ఉంది వంటకవులకీ మహాకవులకీమధ్య ఉండేతేడా. వంటకవి నానారుచుల పద్యాల్లా వండుతూ కూర్చుంటాడంటే. అతను ప్రేయసిని పొయ్యినీ, విసరగలడంటే.

కాని మహాకవి ప్రభంజనాన్నీ జనాన్నీ రేకెత్తిస్తాడు. అతని తుఫాను గాలికి జనంలో ప్రళయం లేస్తుంది. అది పాపాత్ముల మీద విరుచుకు పడుతుంది.

మహానుభావులు వారి ప్రతిభచేతా కృషిచేతా మనల్ని ఆశ్చర్యచకితుల్ని చెయ్యడమే కాకుండా లోకానికి ఉపకారం చేదామనే ఉత్సాహం కూడా మనలో పుట్టిస్తారు. విజ్ఞానపులోతులు తరచి చూడాలనే జిజ్ఞాసా. ఆకాశపుటంచులు అందుకు వెళ్ళాలనే ఆకాంక్షా వీరు మనకి కలిగిస్తారు. అన్యాయాన్ని ఎదుర్కొని దాన్తో పోరాడి దాన్ని జయించి న్యాయాన్ని నిలబెట్టాలనే ఉద్రేకం మనలో కలిగిస్తారు. ఆ ఉద్రేకం ఒక దీక్షగా మారేట్టుగా వారు చేస్తారు. మానవలోకపు కల్యాణానికి మన ధన మాన ప్రాణాల్నీ, సర్వస్వాన్నీ త్యాగం చేయగల శక్తినికూడా వారు మనలో కల్పిస్తారు. మనల్నివారు కార్యోన్ముఖులుగా చేస్తారు. గౌతమ బుద్ధుడా, ఏసుక్రీస్తు, గాంధీమహాత్ముడా, ఎవరైనా సరే అలాంటి వారంతా అటువంటి శక్తియుక్తులున్నవారే, అటువంటి పనులుచేసి చూపించిన వారే, వారిని మహాపురుషులన్నాం. వారే కవులైతే వారిని మహాకవులంటాం.

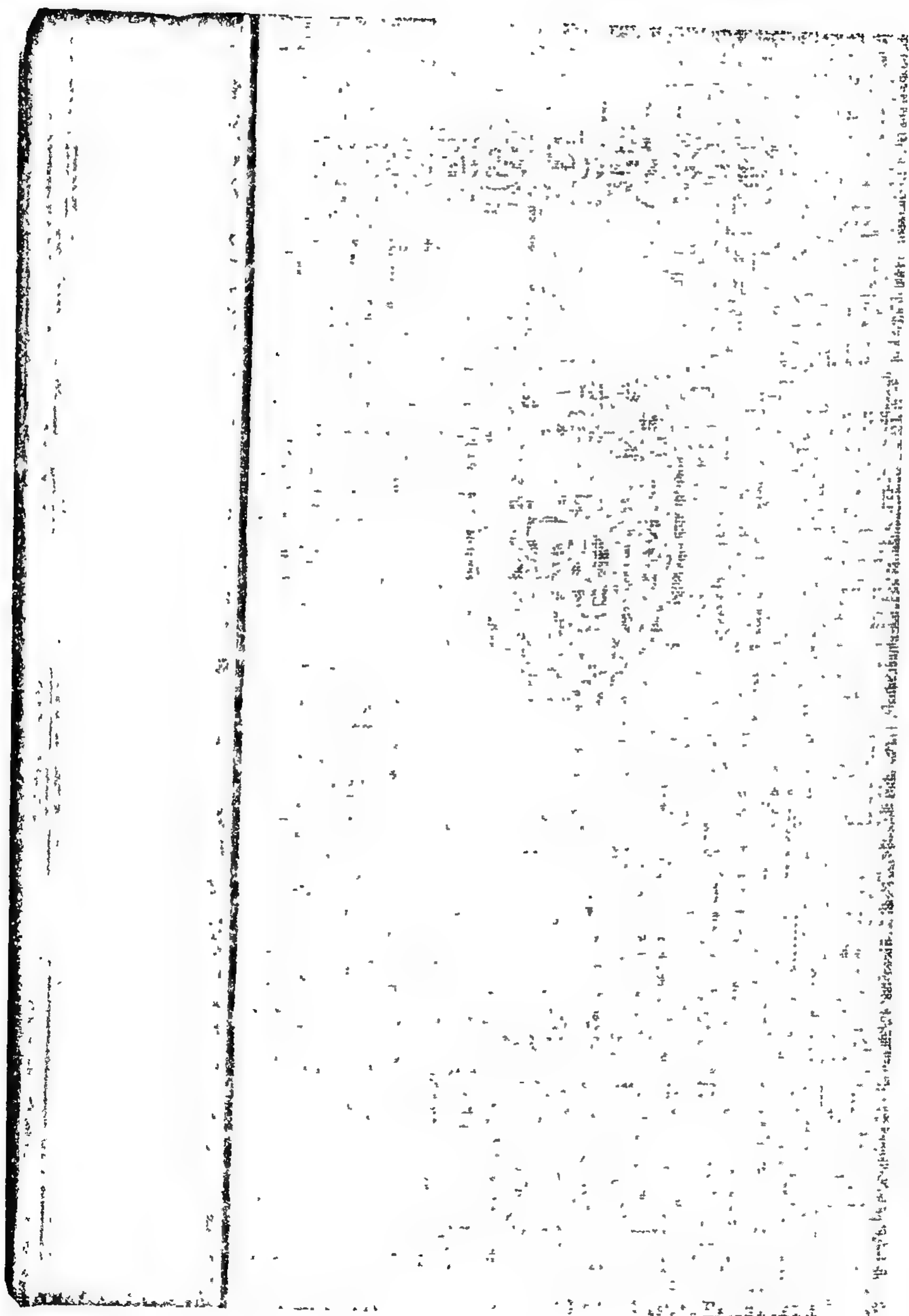
మహాకవి శ్రీశ్రీగారి కవిత్వంలో ఆ శక్తి ఆ ప్రతిభా ఉన్నాయి. వీరి కవిత్వం కవిత్వాన్ని కూడా మార్చి ఉండవచ్చును. వీరి గేయాలు ఛందస్సు లేకుండా పరిగెట్ట వచ్చును. వీరి వచనం గేయపు కండువా వేసుకోవచ్చును. వీరిగేయాలు పంచెలకి బదులుగా పంట్లాలు తొడుక్కోవచ్చును. అవన్నీ ముఖ్యంకాదు, ఆ పోకులన్నీ పెద్దింటి కవులుకూడా చేస్తారు. వారి నడిగితే వారు అదే ముఖ్యం అంటారు. వారు శ్రీశ్రీని మెచ్చుకుంటే అందుకోసమే మెచ్చు కుంటారు. నాకు తెలిసిన ఒకాయనకి స్టాలిన్ అంటే మహాకోపం, కాని స్టాలిన్ మీసం గురించి మాత్రం అతను చాలా మెచ్చుకొనే వాడు. మనిషి మంచి వాడవాలి కాని మీసం మంచిదైతే మనకెందుకు !

శ్రీశ్రీగారు కవిత్వానికి ఏ తొడుగు తొడిగేరు అనేది ముఖ్యం కాదు. కవితామ తల్లి ఆదిశక్తి. ఆ శక్తిని అతను పతితుల భ్రష్టుల బాధాసర్పదష్టుల పక్షాన నిలబెట్టేడు. ఆమె చేతికి ఆయుధాలుగా ఇచ్చేడు తన కవితల్ని. శ్రీశ్రీ మహాకవి ధర్మపక్షాన నిలబడ్డాడు. ఆయన కవిత ధర్మం చేతిబాణం.

అందు వల్లనే శ్రీశ్రీ గారంటే మాకు ఎంతో ఇష్టం, ఆయనంటే మాకెంతో గర్వం, వ్యక్తిగా కూడా ఆయనెంతో మంచివాడు. మహామనిషి అని ఈయన గురించి చెప్పడానికి వీలుండకపోతే మరే వ్యక్తి గురించి కూడా అలా చెప్పడానికి వీలుండదన్నమాటే. వ్యక్తిగా ఎవరికైనా ఉండవచ్చు తప్పులు. గాంధీ అంతటి మహానుభావుడికి బోసుబాబుమీద అంత కోపం ఉండడం ఎంత తప్పు అని ఎంచి నట్లయితే, తక్కిన వారిలో ఎన్నెన్ని తప్పులుండవచ్చునో ఆలోచించండి. కాని గాంధీగారి జీవితంలో అదికాదు గమనించతగ్గ విషయం. ధర్మాధర్మాల మధ్య జరిగే సంఘర్షణలో ఈ మనిషి ఏ పక్షం నిలబడ్డాడు అనేది ఏ మనిషిలో అయినా సరే చూడదగ్గ ముఖ్య విషయం. తనకున్న శక్తినంతా ఈ మనిషి ధర్మపక్షం నెగ్గడానికా అధర్మం నెగ్గడానికా ఉపయోగిస్తున్నాడని చూసినట్లయితే ఈ మహాకవి ఈ మహామనిషి ఈ శ్రీశ్రీ తన శక్తినంతా ధర్మపక్షం నెగ్గడానికే వినియోగిస్తున్నాడనేది తిరుగులేని సత్యం.

శ్రీశ్రీ గారు మా మహాకవి. ఆయనంటే మాకు ఎంతో గొప్ప. మాకు చాలాగర్వం. ఈయన కవిత ప్రజకీతడు ధారబోసిన శక్తి. భారతజాతికీ, ప్రపంచ సాహిత్యానికీ ఈతడు తెలుగు వారికిచ్చిన వెలుగుకానుక. తెలుగుభాష ఉన్నంతకాలం ఈయన ఉంటారు. తెలుగుభాష మాసిపోతే, ఈయన మిగతా భాషల్లో మిగిలి ఉంటారు. ఈ ప్రపంచంలో మానవుల మనుగడ ఉన్నంతకాలం ఈయన ఉంటారు. మానవుడు మరోప్రపంచాన్నీ మరికొన్ని లోకాల్నీ వెతుక్కువెళ్తే, శ్రీశ్రీగారు వారితోపాటు అక్కడకూడా ఉంటారు.

అవును ! శ్రీశ్రీ మహాకవి ! మహామనిషి !

సామ్రాట్

లండన్ నగరం లోని వెలికాన్స్ కున్న "ఎడో
 కాంప్లెక్స్ కు రంగుల నీలి చుక్కల నా "మహా ప్రస్థానం"
 గోపాలను పోషించే రికార్డు చేసి, నా కంప్లెక్స్ ను
 ఓర్పు Cassette లు వాడు, నా సొంత కస్టోమర్
 తలకు బిస్మిల్ గోపాలను facsimile ద్వారా
 ఆ రికార్డు చేస్తే సంకల్పించి ముందుగా
 ఏదైనా చెప్పమని ప్రయత్నం కర్తామే కానీ
 అతనికి దానిని జి. కృష్ణమూర్తి నన్ను జి గారు.
 బిస్మిల్ కు కలం నాది మోక్షగా పంపిస్తానని
 వాడుకున్నాను. "అది బిస్మిల్ కు కలం" అని
 పిలిచాను అతనిని. "నీది" బిస్మిల్ కు.

ఈ ప్రయత్నం లో కలం నాది రికార్డు చేయడం
 కలం రికార్డు చేయడం నేను భూమికా కథ. ఎక్కడ
 నా దానిని ఇక్కడ పై నా దానిని దాని కుంభానా
 ఓం. బిస్మిల్ బిస్మిల్ కు పంపిస్తానని బిస్మిల్
 వాళ్లు కూడా ఉన్నారు. "ప్రకటన" వారి పత్రిక
 లో నేను నిర్వహించాను "ప్రజా" (ప్రకటన;
 సమాచారం) బిస్మిల్ కు కలం పిల్లల బిస్మిల్
 అం. ఏ. ఎ. బిస్మిల్, "మోక్షగా పంపిస్తానని"

ననుకున్నాను. వదిలి వ్రేపుతూ వానిచెట్టి
 నకారదంబు: "మహాప్రస్థానం ఈ వాల్చుండు
 తెలుగులు కట్టుక విక్రేక మహావాక్యం." అది నీ
 కాగితం అన్నాడు: "నాకు తెలిసినంతవల్లకు మరే
 భారతీయ భాష చదువ 'కవిత్వ! కవిత్వ!' అంటే
 గాపురం కాక" అని. ఈ సమయం మహామహర్షి
 కారదంబం. ఇది నా సొంత కష్టం. సొంత నాం
 చుక. కవిత్వ ప్రకాశనం చదువు చదువు, ఎప్పుడూ, ఎక్కడ
 నా కవిత్వం నకనని నాకు పక్కం ఇది!

ఒక మూల గణాంకాన్ని నాకు, "వైద్య!
 సువ్యంబు అనినా. నా కవిత్వం మాత్రం
 ఇది! ఈ నాని ఇంకీ మాకు నీ రకం
 లంకా కన్నా నేనా గాపురాన్ని "అన్నాడు. "నా
 కవిత్వం మాకు అదే!" అన్నాను.

"మహాప్రస్థానం" శీతాలన్న 30 లకు
 తానా. ("నిజంగానే" "గర్జన రక్తా" 41 లకు,
 "గర్జన" 47 లకు తానా.) 30 నుంచి 40 తానా
 పాసిన రవాణాన్ని కలిగి వానినా Hungry
 Thirsties అంటారు. అప్పుడే తినుకొంటా

దక్కను కురుకుండునా ఇక్కసొనాన.
 దీని కు కుక్కనైతొనదియలకు సామా
 జిక వాస్తవకకక 'దక్కనంపై ౬౦౭౭౭౭౭.

దీని కుక్కనైతొన సామాజిక వాస్తవక.
 దీని కు కుక్కనైతొన సామాజిక వాస్తవక.
 దీని కు కుక్కనైతొన సామాజిక వాస్తవక.
 దీని కు కుక్కనైతొన సామాజిక వాస్తవక.
 దీని కు కుక్కనైతొన సామాజిక వాస్తవక.

Classicism నుండి Herbert Read
 గారు చెప్పారు: "Classicism, let it be
 said without further preface, repre-
 sents for us now, and has always re-
 presented, the force of oppression.
 Classicism is the intellectual counterpart
 of political tyranny. It was so in
 the ancient world and in the medieval
 empires; it was renewed to express the
 dictatorships of the Renaissance and has ever
 been the official creed of Capitalism."

సుకప్తాంశం

సుకప్తాంశం విరసం ప్రచురణ - 1999

Singing the Poetry of People

In the heat of the afternoon of June 15, 1983, one of the world's great poets suffered a heart attack and died. He was 73. In the Swedish press however, there was not even a short notice to be read. Perhaps there was some short note tucked away in the French or British papers; if there was I didn't see it.

The silence in Europe is not surprising, seeing as the poet died in Madras and was Asian, an Indian. What is more, he was a Communist-not some Goulash Communist, Eurocommunist or communist of some other variety of radish politics, however. He was a real communist, red straight through. He died in Madras. His language was Telugu, a major, beautifully poetic language with a rich literature. But it is an Asian language, and its great and long cultural tradition is not French, British or American. Cultured Europe, which gets itself into a tizzy over the opinion of this or that/Parisian cafe scribbler on the structure of poetry, doesn't even know the name of the language 40,000,000 southern Indians use to give expression to their experiences, knowledge and emotion.

The obituarist D. Anjaneyulu writing in Indian Express, June 16, 1983 concluded with the words: "He was for Andhra Pradesh what Nazrul Islam was for Bangladesh, Pablo Neruda for Latin America and Mayakovsky for Soviet Russia. He remains poet of the revolution, the ever ephemeral herald of the future."

Goethe, of course, was right when speaking with Eckermann on Wednesday January 27, 1827, he stated that one has to look out over the world so as not to fall into the delusion that what one wrote was the only poetry and was of particular value. But unfortunately he was mistaken when he claimed that the epoch of world literature was at hand. One-hundred-and-fifty-years after that discussion, the epoch of world literature is still so far

off that one can safely assume that Europeans who work with literature do not even recognize the name of that great poet who died in Madras in the summer of 1983.

27

His people knew and loved him by the name Sri Sri. Because of his language he was also reluctantly loved by his class enemies. They considered him a renegade, a flouter of religion and a caste-breaker. His full name was Srirangam Srinivasa Rao, and he was born into an orthodox middle class family in Visakhapatnam on January 2, 1910. It was there that he attended school. Later he studied at Madras Christian College and received a degree in Zoology in 1930. By then he already had a reputation as a poet, a promising -if romantic and slightly reactionary- youth. In 1928, at the age of 28, he had made his debut with *Prabhava*, a thin, little volume of confidently constructed, romantically religious poetry in traditional style. This was a great period for Andhra literature.

In later Indian literature history the two decades 1915-1935 in Andhra are compared with the age of Pericles in Athens or the Elizabethan period in England. The poets of the Andhra Renaissance, people such as Veeresalingam Panthulu, had shattered the ossified written language and recaptured the spoken tongue for literature. A constellation of great poets, unknown in Europe, created an extensive body of literature lyric and epic poetry, religious hymns and topical poems. This was also a time for novels and dramatic works in Telugu.

Sri Sri's breakthrough came in 1933 with *Suptaasthikalu*. His rejection of orthodoxy and reaction signalled an attachment to romantic modernism, and, at the same time, a return towards the popular, religious, Shaivaitic poetry.

Now he became a bard of the new technology and industrialism, vitalist and machine-worshipper, socialist and revolutionary.

It was labor that created the world and all its wealth. It was

the working people who would make themselves free and build the world of tomorrow. In forceful language, with total formal control of both the popular tongue and Sanskritized Telugu, and with a sovereign ability to use speech sound and meter, he gave youth of the thirties the message to crush the old state and rip apart its web of lies.

At the same time he turned his attention to foreign poetry; he was as free in his outward reflection as he was deeply rooted in his people and their language. He was influenced by poets such as Nazrul Islam and Harindranath Chattopadhyaya, but also by Shelley and Swinburne, Rupert Brooke and Siegfried Sassoon, Baudelaire, Pasternak and Mayakovsky.

He earned a living at a variety of jobs, seldom remaining long. He drank heavily and lived hard. He worked as a journalist at *Andhra Prabha* in Madras and *Meezaan* in Hyderabad. He freelanced for the press and radio, did a stint as a civilian employee in the air force, and then in the forties as a librettist and a dialogue writer for the southern film industry in Madras.

During the thirties, his political awareness grew. The mounting threat of world fascism, the first socialist state-the Soviet Union of the five year plans, the Spanish Civil War, Japan's war on the Chinese people transformed him. Romantic revolutionism evolved into the need for the dictatorship of the proletariat. The poetic world-perspective became proletarian internationalism, uniting the southern Indian agricultural laborer with the Czech miner, the Irish sailor and the cotton-harvesting plantation black in the American South.

Now it was Aragon who influenced his style and determined his direction. From modernism and surrealistic experimentation, Sri Sri consciously turned to the masses to learn of his true roots in the people's language and culture. Thus Sri Sri learned from Andhra's despised peasants and outcasts, from their rich culture

and highly evolved folk songs: The bardic Burrakatha lyrics (where the story teller, the singer, performs with his jester as well as the commentator, who both accompany themselves on burra instruments) and the Madiga Songs. The lyrics of the outcasts also liberated his poetry. His sureness of style grew, while his poetry spoke ever more clearly of subjects held to be base and unpoetic by the artistic poets: kerosene lamps, soap fragments and small, small puppies.

In the democratic writers' association, The Progressive Writer's Movement, formed by the Communist Party during the Second World War, Sri Sri became one of the leaders in andhra. When he opened the third annual meeting of progressive Andhra writers in Rajahmundry in December 1945, eighty Telugu writers took part in the three days of deliberations and appearances. They represented nine hundred writers organized in sixteen sections across all Andhra (as well as the Nizams of Hyderabad).

Sri Sri was not merely an intellectual; he also took part in practical political actions, participated in the Party's election campaigns and was elected to the legislative assembly. He was active in the world peace movement and visited Helsinki, Paris and Moscow.

As the most prominent of the revolutionary poets in Andhra, he naturally also incurred the most ferocious attacks. During the 1955 election campaign in Andhra, he was assailed with such vehemence in the press and at meetings by the remorselessly implacable supporters of the Congress for cultural freedom that he suffered a nervous breakdown. But these champions of individual freedom were not to be rid of him; Sri Sri recovered from his illness and continued to write. He grew increasingly disappointed with the official Indian Communist movement, which was adapting itself to parliamentary system and middle class existence, while forgetting the poor.

) Then came the Naxalbari revolt in 1967. Spring thunder rumbled across the plain and lightning struck. Now, this wasn't parliamentary or middle class, it wasn't a matter of sitting at international meetings, or drinking vodka with the Russians, it was the poor peasants of India in revolt. It was communists who broke with the corrupt party, turning to the masses, taking to the Indian people's road, the road to revolution, from the Coal Revolt and the Wahhabi Rebellion, from Santhal and 1857, from Moplah and Telangana, men and women who, if necessary, were willing to die for the cause of the people. There followed Srikakulam here in Andhra and peasant revolt smoldered across the land. If one seeks heroes, look no further—heroes such as Charu Mazumdar, weaver of the revolution's red scarf, and Vempatapu Satyanarayana and Adibhatla Kailasam, brilliant jewels of Andhra, and all the other thousands of immortal martyrs of whom the poor now sing.

When Sri Sri turned 60 and it was time for the grand, official homage, students came and politically posed their question to the assembled poets: "Which side are you on, you poets? On the side of the struggling poor masses or the cruel government?" In Germany, the young radical students had lived to see their beloved Goethe become the poet of indifferentism. Sri Sri was great, a Goethe of his time and one with his people. He did not become indifferent. 1970 was the jubilee year, the year of homage. From the Chief minister of Andhra Pradesh, the poor national poet was to receive a great prize, a large amount of money and the acclamation of the powerful.

But Sri Sri spurned the honor and the money, choosing instead to participate in the founding of Viplava Rachayitala Sangham, the Revolutionary Writers' Association, which openly advocated the Naxalbari way.

In the years that followed he took part in the efforts of the Revolutionary Writers' Association and worked toward the

establishment of the Indian Revolutionary Writers' Association. He defied the authorities. They were even obliged to imprison him a short time, this national poet they had once tried to coopt. And all the while he wrote.

31

For the poetry movement in Andhra, for thousands of poets and millions of listeners and readers, Sri Sri's work from the years after 1970, collected in Maro Prasthaanam, is a fantastically young, creative continuation of one of Indian literature's great and liberating lifeworks.

Now he is dead. Even European workers and students who have never heard of him are the poorer for it. But the revolutionary poetry movement for the liberation of India's people, which he served and inspired, goes on stronger than ever.

- Jan Myrdal

⌘ ⌘ ⌘

కృతజ్ఞతలు

పెకట్టలేని సహకారం అందించిన
 బ్రాండ్స్ మిత్రులయిన డి.వి. రమణ, రామకృష్ణులకు
 విశ్వేశ్వరరావు, విజయవాడ
 కాసిరెడ్డి నరేన్, కూర్మనాథులకు

మరో ముఖ్యంగా...
 వీడర్ సంతాదకులు. వి.వి. రమణమూర్తి లకు

విరామము

పానము, పానము,
 పానము పానము!
 పానము పానము, పానము పానము,
 పానము పానము!

పానము, పానము,
 పానము పానము!
 పానము పానము, పానము పానము,
 పానము పానము, పానము పానము,
 పానము పానము!
 పానము పానము, పానము పానము,
 పానము, పానము!

పానము, పానము!
 పానము, పానము!
 పానము, పానము!
 పానము, పానము!
 పానము, పానము!

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿವಾಟು

ಪ್ರವರ್ತಕರ ಹೆಸರು	KLVA113B235
ಪ್ರವರ್ತಕರ ವಿಳಾಸ	ವಿಳಾಸ: ಬಾಬುನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೆ.ಆರ್.ನಗರ
ತಾರೀಖು	11 February 2025
ಮುಂದುವರಿದು	Yes
ವಿಳಾಸ	Yes
ಮೊತ್ತದ ವಿವರ	35
ವಿಳಾಸದ ವಿವರ	no
ಖಾತೆ ವಿವರ	no
ಲೆಖ ವಿವರ	no
ಕಾರ್ಯದ ವಿವರ	Lalshmy
ವಿಳಾಸದ ವಿವರ	Lalshmy
ಖಾತೆ ವಿವರ	5247
ವಿಳಾಸದ ವಿವರ	DAVEED
ವಿಳಾಸದ ವಿವರ	
ಲೆಖದ ವಿವರ	
ಖಾತೆಯ ವಿವರ	
ವಿಳಾಸದ ವಿವರ	good